

HOGYAN MÉRHETŐ A FEJLŐDÉS?

A gazdasági fejlettség és a növekedés mérőszámaként általában az egy főre eső bruttó hazai terméket (GDP) szokták használni. A GDP lehetővé teszi az országok és régiók összehasonlítását, és a mai napig viszonylag jó mutatója a gazdasági teljesítménynek, azonban nem feltétlenül méri megfelelően a jólétet.

Az utóbbi században az EU sok régiójában – különösen a 15-tagú EU tagállamaiban – gyorsan fejlődött a gazdaság. A 2004 után az EU-hoz csatlakozott tagállamok régiói a gazdasági válság előtt szintén gyorsan növekedtek, és ütemesen zárkóztak fel az unió maradék részéhez. Ennek ellenére – amint ez az ötödik kohéziós jelentésből kiderül – továbbra is nagy eltérések vannak az EU régiói között.

A GDP és a jövedelem

A GDP nem mindig jó mércéje a háztartások jövedelmének, ugyanis a GDP növekedése csak ritkán oszlik el egyenletesen az egész népességben vagy az ország régiói között. Például ha az egy főre eső GDP növekedésének csak a lakosság kis része a haszonélvezője, vagy amennyiben jelentős arányú vagyon áramlik át egy másik régióba vagy országba, a régió legtöbb háztartásának nem emelkedik a jövedelme.

Azonban a lakosság jóléte szempontjából valójában nem a gazdaság által termelt áruk és szolgáltatások mennyisége az igazán meghatározó, hanem az, hogy mennyi jövedelem felett rendelkezik a háztartás. A GDP ezt meglehetősen hiányosan méri, ugyanis az országok jelentősen különböznek abban, hogy mely szolgáltatásokat biztosítanak ingyenesen (pl. ilyen lehet az oktatás), és ez befolyással van az emberek fogyasztási lehetőségeire. Hasonlóképpen a GDP az otthon előállított „személyes” termékek és szolgáltatások értékét sem ragadja meg – ezek körébe tartozik többek között a főzés és a gyermekgondozás –, pedig ezek is ugyanúgy hozzájárulnak az életszínvonalhoz.

A jövedelem nyilvánvalóan nem az egyetlen meghatározó tényezője az életminőségnek. Az ötödik kohéziós jelentésből kiderül, hogy a jólét és az étellel való elégedettség a kevésbé fejlett régiókban szorosan összefügg a háztartások jövedelmének növekedésével. Az unió fejlettebb részeiben azonban ez

a kapcsolat sokkal gyengébb, vagy akár hiányozhat is. Azaz az egyre gazdagabbá váló régiókban az emberek egyre inkább a jólét más elemeit kezdik értékelni, például a munkájukkal való elégedettséget, míg a kevésbé fejlett régiókban az emberek általában nagyobb jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy mennyit keresnek.

A GDP és az életminőség

A GDP nem tükrözi az áruk és a szolgáltatások minőségének javulását. Valójában gyors fejlődés mehet végbe olyan területeken, mint az információtechnológia, az egészségügyi szolgáltatások és az oktatás, amelyek közvetlenül kihatnak az életminőségre.

Az elmúlt évszázadban lezajlott gyors gazdasági fejlődésnek azonban megfizetjük az árát: környezetszennyezéssel, az ózonréteget érintő problémákkal, globális felmelegedéssel és egyéb negatív következményekkel járt a környezetre nézve. Ezek közvetlen kihatással vannak az emberek egészségére, és magas költségekkel járnak a gazdaságban is, amelyeket nem tükröz a GDP.

Nadacia Inforoma – Romák által működtetett óvoda Prešovban (Eperjesen)

A kellemes, biztonságos, nem szennyezett környezet, a jó szomszédi viszonyok, a tiszta csapvíz és a kölcsönös bizalom mind olyan „közös javak”, amelyek jelentős mértékben hozzájárulnak az életminőséghez. De mivel ezeket nem vásárolhatjuk meg, nem tükröződnek a GDP-ben.

Ennek következtében az ötödik kohéziós jelentés a fejlődés mérésére a GDP-n túlmutató eszközöket is felhasznált – a Stiglitz, Sen és Fitoussi által 2009-es, a fejlődés méréséről szóló jelentésükben megfogalmazott ajánlást követve –, és a jólétnek figyelembe vették mind objektív (pl. várható élettartam), mind szubjektív mérőszámait (mint az egészségi állapot megítélését és a boldogságot).

A GDP és a boldogság

A gazdagság nem feltétlenül jár együtt a boldogsággal. 2007-ben a boldogsági indexen a legmagasabb pontszámot elérő tagállam a három északi ország volt. A három legalacsonyabb pontszám Bulgáriáé, Lettorszáé és Portugáliáé volt, de óvakodni kell az elhamarkodott következtetésektől.

Málta egy szélsőséges példa, amely az egy főre eső GDP tekintetében csak 18., de a boldogsági indexen a 7. helyet foglalta el, míg Ausztria az egy főre eső GDP-je szempontjából a 4., boldogságra nézve viszont a 19. helyen áll. Amint az ábrán látható, az egy főre eső GDP növekedése erőteljesen hozzájárul a boldogsághoz az alacsonyabb fejlettségi szinteken, azonban minél magasabb az egy főre eső GDP, annál gyengébbé válik a boldogsággal való kapcsolata.

A boldogság és az egy főre eső GDP viszonya, 2007

